

Kopsavilkums

Vienkāršoto izmaksu (turpmāk – VIZ) pieejas ieviešana ES fondu pārvaldībā ir devusi iespēju efektīvākai finansējuma administrēšanai, neatbilstību risku ierobežošanai, administratīvā sloga samazināšanai un lielākas uzmanības pievēršanai rezultātu sasniegšanai.

Šī pētījuma mērķis bija veikt sākotnēju (*ex-ante*) izvērtējumu par iespējām paplašināt VIZ piemērošanu Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmā 2021.–2027.gadam (turpmāk – Programma 21-27). Papildus tam pētījumā bija jāpievērš īpaša uzmanība iespējami piemērot VIZ attiecībā uz mācību aktivitāšu izmaksām un personāla atalgojuma (projektu vadības un ieviešanas personāla) izmaksām. Pētījums aptvēra vienīgi attiecināmās tiešās izmaksas.

Pētījuma metodoloģija ietvēra kvantitatīvo un kvalitatīvo datu analīzi par VIZ piemērošanu 2014.-2020. g. periodā un gaidāmo VIZ izmantošanu 2021.-2027.g. periodā. Tika analizēti dati par faktiskajām izmaksām (to īpašības, tipoloģija, kopsakarības), kas radušies finansējuma saņēmējiem (turpmāk – FS) 2014.-2020.g. perioda Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” (turpmāk – DP) ieviešanā, kā arī novērtēti atbildīgo iestāžu (turpmāk – AI) plāni attiecībā uz Programmas 21-27 ieviešanu. Pētījuma veikšanas laiks radīja būtiskus ierobežojumus attiecībā uz datu pieejamību un kvalitāti, jo pētījuma izstrādes brīdī vairums 2014.-2020.g. DP atbalstīto projektu vēl atradās ieviešanas stadijā, savukārt Programmas 21-27 ieviešanas uzsākšana vēl bija sagatavošanas stadijā un virkne ieviešanas nosacījumu vēl nebija zināmi (izlemti). Dati par VIZ piemērošanas pieredzi ES līmenī un citās ES dalībvalstīs tika arī aplūkoti, lai nostiprinātu argumentāciju par VIZ piemērošanu Latvijā.

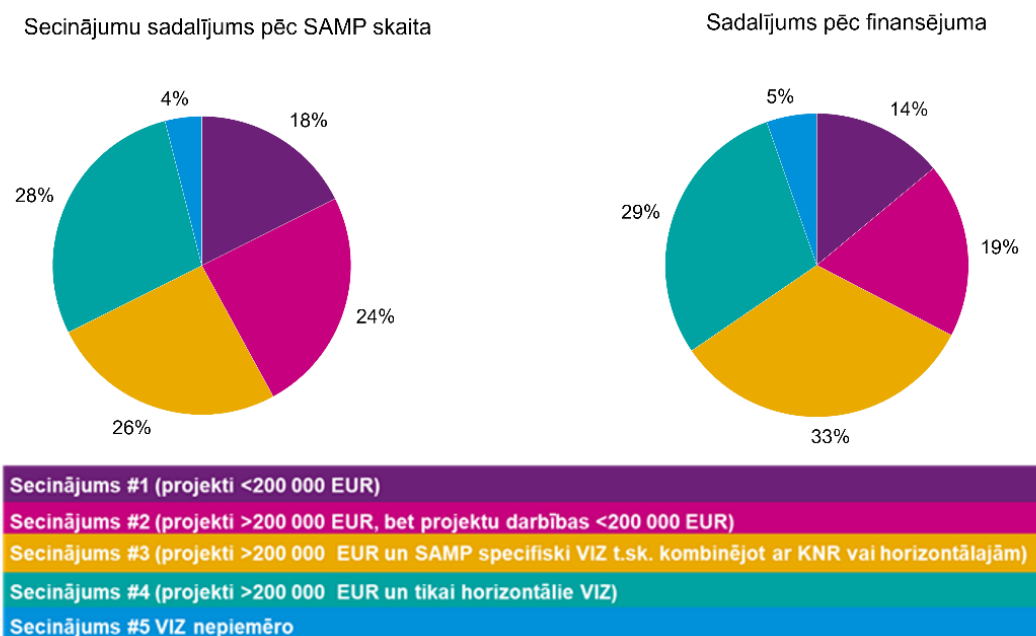
Lai izvērtētu VIZ piemērošanas iespējamību Latvijā Programmā 21-27 tika izmantots zemākais iespējamais plānošanas datu līmenis, tas ir, specifisko atbalsta mērķa pasākumu (turpmāk – SAMP) līmenis. Katram SAMP tika izvērtēta VIZ piemērošanas (1) normatīvā iespējamība kā arī VIZ piemērošanas (2) lietderība un (3) praktiskā iespējamība. Izvērtējuma rezultātā tikai izdarīt pieci secinājumi un katrs no tiem var tikt attiecināts uz kādu no SAMP:

- 1) Atbilstoši Kopīgo noteikumu regulas jeb Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2021/1060 (turpmāk - KNR) prasībām VIZ piemērošana ir obligāta un attiecināma pilnīgi uz visām izmaksām tādos SAMP, kur projekta izmaksas nepārsniedz 200 000 EUR.
- 2) SAMP, kur projekta izmaksas pārsniedz 200 000 EUR, bet tiek paredzēti daudzpakāpju projekti, proti, projekta ietvaros ir plānotas projekta darbības zem 200 000 EUR sliekšņa, kas mērķētas uz lielu gala labuma guvēju (netiešo FS) loku (un kuriem būtu jāiesniedz izdevumus pamatojoši dokumenti gadījumā, ja netiek piemēroti VIZ), VIZ ir jāpiemēro pilnībā izmaksām, kas attiecas uz gala labuma guvējiem.
- 3) SAMP, kuros projekta izmaksas pārsniedz 200 000 EUR, bet intervences loģika paredz plašu FS loku (piemēram, pašvaldības, pašvaldību kapitālsabiedrības, universitātes) un attiecināmo izmaksu struktūra ir labvēlīga VIZ piemērošanai, jārod iespēja izstrādāt SAMP specifiskas VIZ metodikas, kas atļautu vienotās likmes, vienas vienības izmaksu standarta likmes vai vienreizējā maksājuma piemērošanu vismaz daļai no attiecināmajām izmaksām.
- 4) SAMP ar nelielu VIZ piemērošanas lietderības rādītāju (piemēram, projektā ir tikai viens FS, kas tiek atbalstīts ierobežotas projektu atlases procesā), VIZ piemērošana var tikt ierobežot uz VIZ horizontālo metodiku izmantošanu (piemēram, vienotā likme projekta personāla atalgojumam, ja tāda tiek apstiprināta).

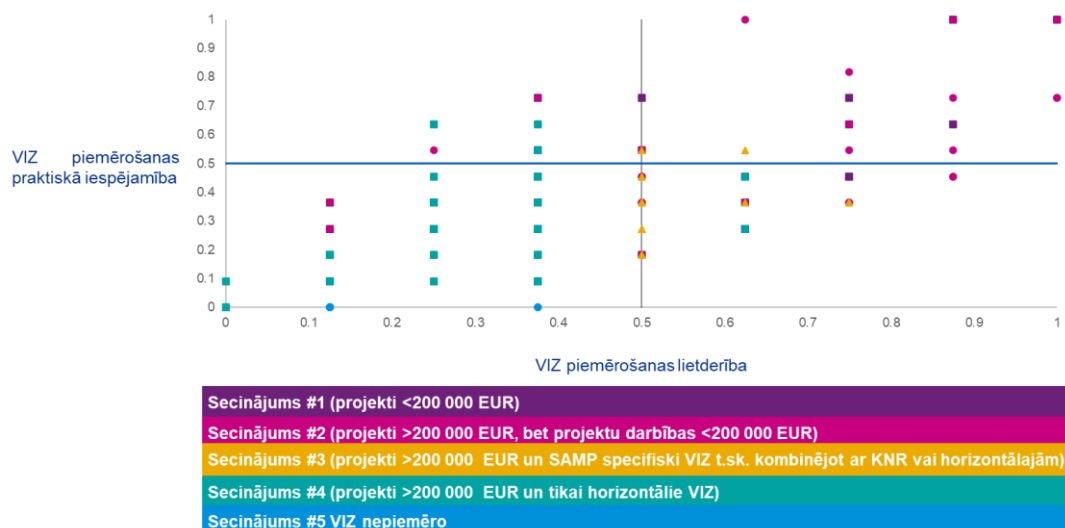
- 5) VIZ nav lietderīgi piemēroti SAMP, kur jāpilda komercdarbības (valsts) atbalsta normu prasības, vai tādēļ, ka izvēlētais SAMP ieviešanas veids ir finanšu instruments.

Skatiet zemāk attēlus nr. 1. un nr. 2., kuros redzams, kā SAMP sadalās starp pieciem secinājumiem, kā arī SAMP sadalījumu pēc tā novērtējuma pret lietderības un praktiskās iespējamības kritērijiem.

1. Attēls. SAMP sadalījums pēc secinājumiem

2. Attēls. Secinājumu vizuāls grupējums

VIZ piemērošanas Programmas 21-27 ieviešanā uzrāda lielu potenciālu, vienlaikus ir acīmredzami, ka tam priekšnoteikums būtu tālāku precizējumu veikšana intervences loģikā un veidā, kā tiek definēti sasniedzamie rezultāti.

VIZ piemērošanas mācību aktivitāšu un personāla atalgojuma (projektu vadības un projektu īstenošanas) izmaksām padziļinātā analīze parādīja, ka ir potenciāls VIZ piemērošanai un VIZ

horizontālo metodiku izstrādei, kuru piemēroša aptvertu visu programmu. Tiek piedāvāts ieviest tādas vienas vienības izmaksu standarta likmes, kā personāla atalgojuma stundas likme, nodarbību vadītāja stundas likme mācību aktivitātēm un vienas apmācību cilvēkstundas likme. Ir ieteikts arī ieviest vienoto likmi personāla atalgojuma izmaksām.

Lai arī šīs tiek piedāvātas kā universālas likmes, tomēr to pielietojumam ir noteiktas robežas, kam par iemeslu 2014.-2020.g. izmaksu datu vērtību, kas tiek izmantoti likmes pamatošanai, lielā izkliede. Lai novērstu situācijas, kad atsevišķu SAMP ietvaros noteiktās horizontālās VIZ likmes būtiski atšķiras no faktiskajām izmaksām projektos (notiek pārkompensācija, vai nepietiekama kompensācija), horizontālo VIZ piemērošanas iespējas jāvērtē, izstrādājot SAMP ieviešanas nosacījumus un nepieciešamības gadījumā paredzot SAMP specifiskas VIZ likmes.